

**Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma**

Laura Yliruka, kehittäispäällikkö/OT-tutkimuskoordinaattori, Socca/HUS

**Osaamis- ja tukikeskus (OT-
keskus) ja vaativan erityisen
tuen verkosto (VIP)
tulevaisuuden johtamisen
haasteena**

LAPE-AKATEMIA 24.5.2019

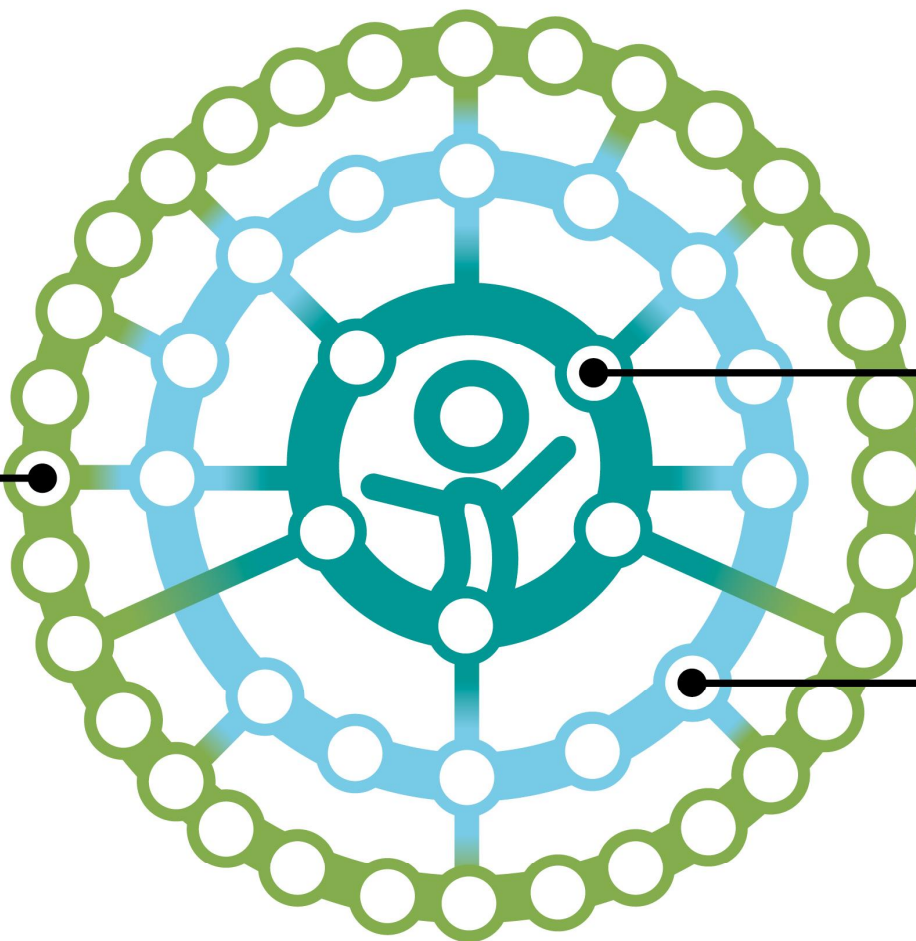
Lahti

OT-keskus

Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Osaamis- ja tukikeskus muodostaa vahvan tukiverkon lapsille, nuorille ja perheille erityisen vaativissa tilanteissa yhdessä perus- ja erityistason palveluiden kanssa.

Matalan kynnyksen palvelut

- Perhekeskukset
- Varhaiskasvatus ja koulu
- Järjestöt ja seurakunnat

Palveluita tarjolla kaikille lapsille, nuorille ja perheille

OT-keskukset ja verkostot

- Asiantuntijatyöryhmät, yksiköt ja -verkostot
- Konsultaatiot ja liikkuvat palvelut
- Tutkimus, kehittäminen ja koordinaatio

Erityistason palvelut

- Lastensuojelu
- Erikoissairaanhoito
- Muut erityistason palvelut

Palveluita erityistä tukea ja hoitoa tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille

Palveluita vaativinta tukea ja hoitoa tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille

Kaksi raporttia ilmestynyt

- Halila Ritva, Kaukonen Pälvi, Malja Marjo & Savola Suvi (2019) Lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskukset. Lape-muutosohjelmassa tehdyn valmistelutyön loppuraportti. STM 2019:30.
 - Valtakunnalliset linjaukset
- Etelä-Suomen OT-keskusraportti (2019) (ks. www.socca.fi)
 - Etelä-Suomen erityispiirteet huomioiva rakenne ja toimintamalli

Mitä ovat OT-keskukset?

”Osaamis- ja tukikeskukset (OT-keskukset) ovat **uusi integratiivinen palvelurakenne** lasten, nuorten ja perheiden kaikkein **vaativimpien palvelujen** tuottamiseen ja varmistamiseen, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä palvelujen yhteistyöaluetasoiseen koordinointiin viidellä alueella.”

- 1) Vaativien palveluiden ja hoidon tukeminen ja tuottaminen tutkimusperusteisella, erityisen vaativan tason asiantuntemuksella.**
- 2) Integratiivinen tutkimus (yhteistyössä eri toimijoiden kanssa)**
- 3) OT-keskukset suunnittelevat ja koordinoivat yhteistyössä palvelujen tuotantoketjun kanssa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kokonaisuutta alueellaan**
 - OT-keskukset levittävät ja tukevat vaikuttavien, tutkimustietoon ja näyttöön perustuvien hoito- tai palvelumenetelmien käyttöönottoa alueellaan ja harvinaisissa tuen tai hoidon muodoissa myös toisen OT-keskuksen alueella.

OT-keskukset ja maakuntien yhteistyöalueet

OT-keskus
nuorten osallisuus, nuorisopolitiikka, nuorisotyö, nuorisoterveystyö

4

Ritva Halila, Marjo Malja

Sairaalaopetusyksiköt, Elmeri-koulut, valtion koulukotikoulut, kunnalliset erityiskoulut, Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri sekä yliopistolliset ja muut erityispedagogiikan tutkimus- ja koulutusyksiköt luovat alueelliset yhteistyöverkostot, jotka nimetään **VIP-verkostoiksi**.

Verkosto muodostuu viidestä yhteistyöalueesta. Näistä verkostoista kehitetään vaativan erityisen tuen ohjaus- ja palveluverkostoja.

Okm: Vaativa erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa 2017

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

VIP-verkoston

tavoitteet:

MONIALAISEN YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN
TOIMINTAKULTTUURIN MUUTOKSET
OSAAMISEN VAHVISTAMINEN
YHTEISTYÖ OPETTAJANKOULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN KANSSA

Kansallinen ohjausryhmä

HYKS

100

Ydin-
ryhmät

TYKS

100

Ydin-
ryhmät

TAYS

100

Ydin-
ryhmät

KYS

100

Ydin-
ryhmät

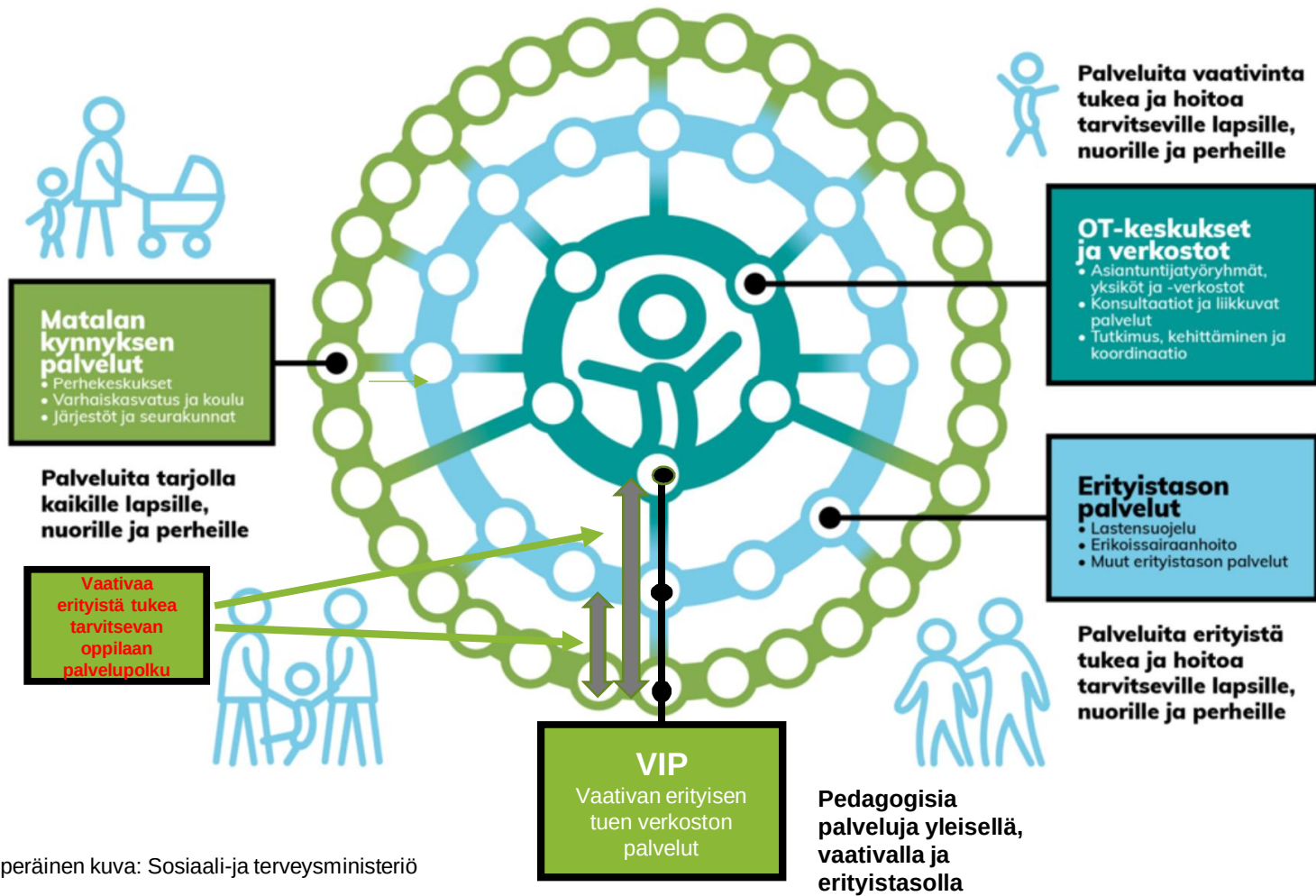
OYS

100

Ydin-
ryhmät

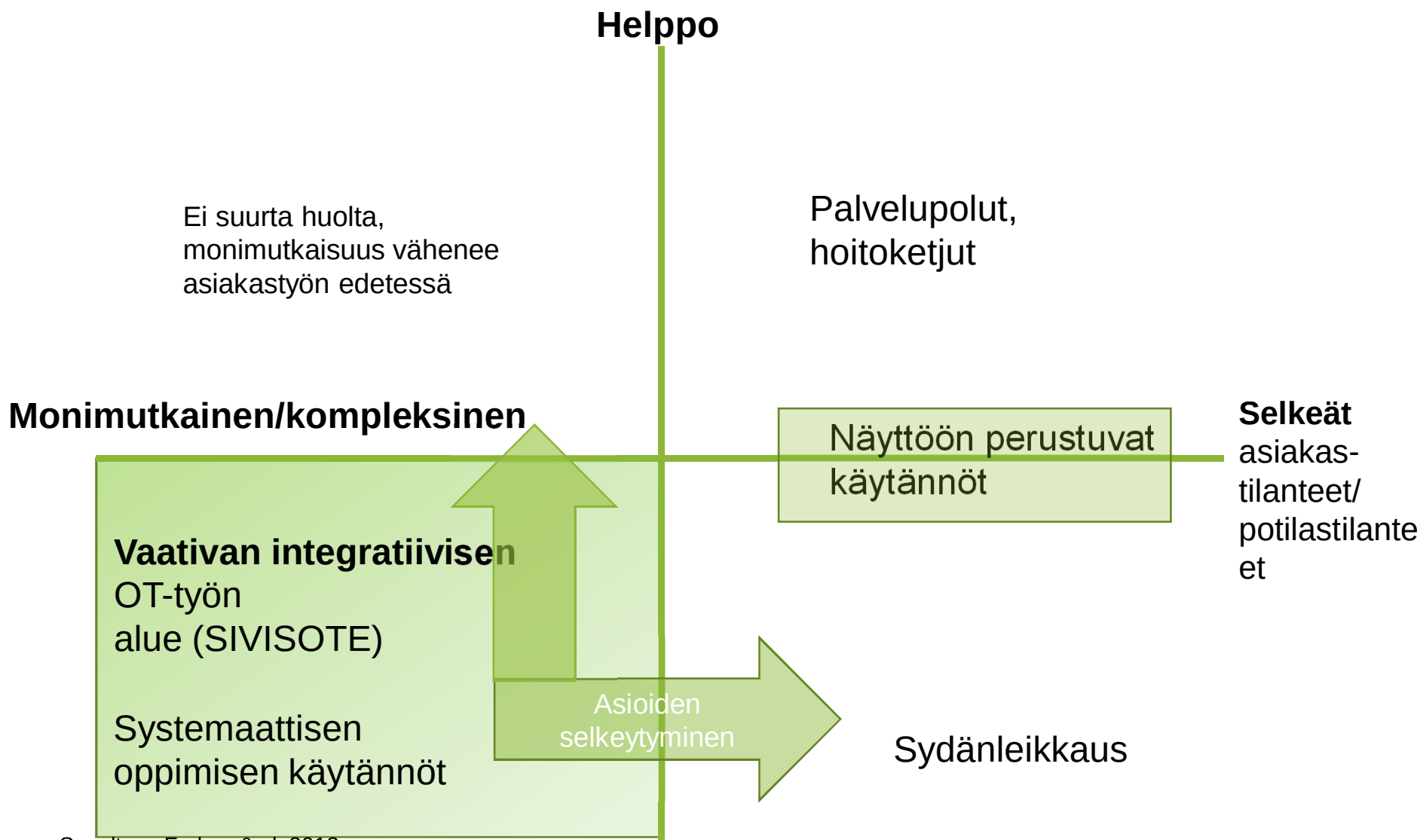
Teemaryhmät (3)

Alkuperäinen kuva: Sosiaali-ja terveysministeriö

OT-keskukset asiakastarpeiden kentässä

Soveltaen Forbes & al. 2012

Erityisen vaativat asiakastilanteet OT-työssä

1. Tilanteen kompleksisuudesta aiheutuva vaativuus.

- Esim. Vaativimmat erotilanteet, joihin kietoutuu usein huolto- ja tapaamisriidan lisäksi lapsen kaltoinkohtelua ja traumatisoitumista, seksuaalirikosepäilyjä, väkivaltaa tai sen uhkaa, jopa perhesurman riski.

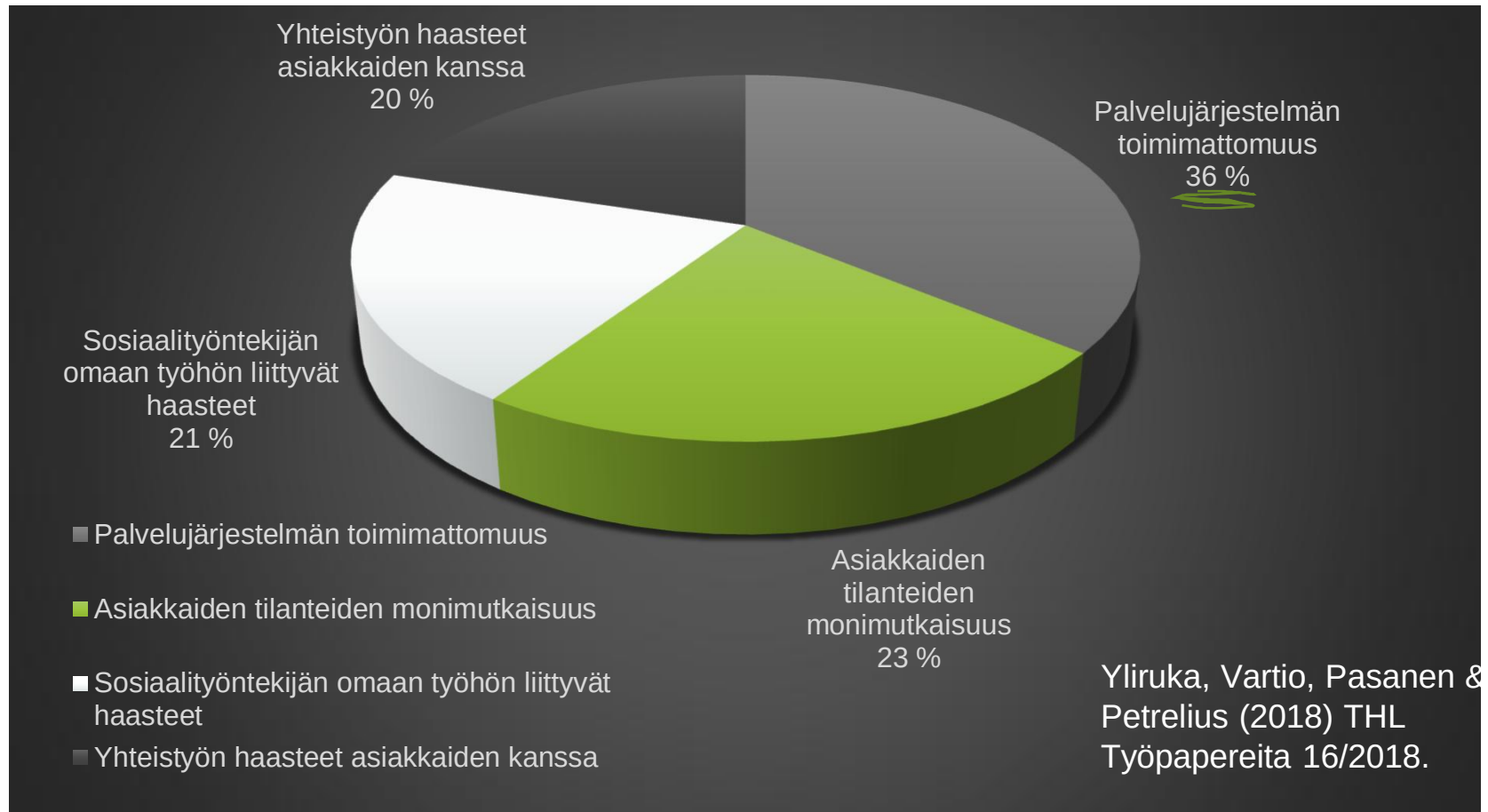
2. Kansainväliset erityiskysymykset ja muut yllättävät ja usein nopeaa toimintaa edellyttävät tilanteet, joissa tarvitaan kansainvälisen lainsäädännön ja rajat ylittävän yhteistyön erityisosaamista.

Esim. lapsikaappaukset

3. Uudet ilmiöt, jotka vaativat moniammatillista ja monisektorista yhteistyötä sen selvittämiseen, mistä on kysymys.

Esim. Isis-lapset Etelä-Suomen OT:n pilottina

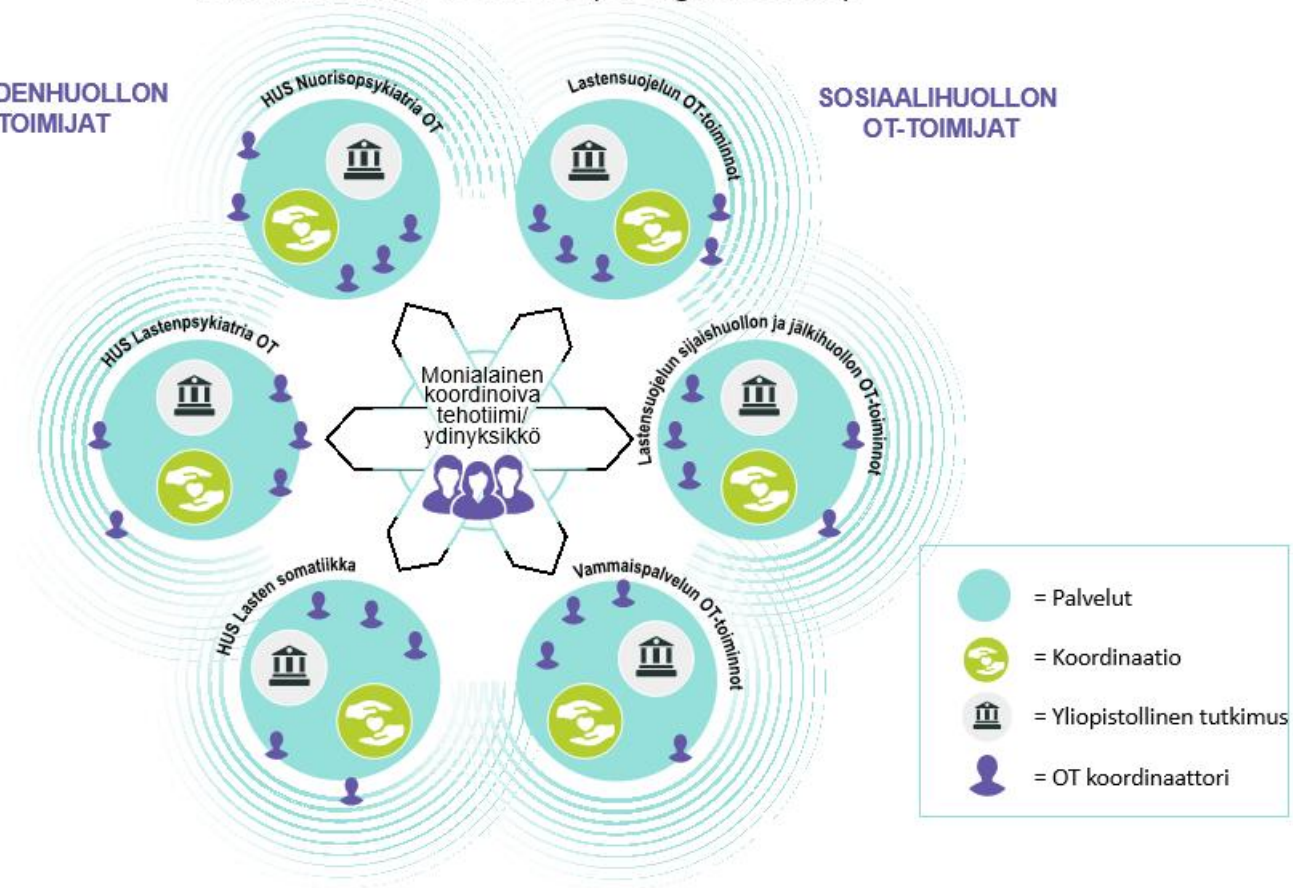
Monimutkaisuutta ja kompleksisuutta aiheuttaa -sosiaalityöntekijän näkökulma

OT-KESKUS HELSINKI = toiminnallinen verkosto (ei organisaatio)

TERVEYDENHUOLLON
OT-TOIMIJAT

SOSIAALIHUOLLON
OT-TOIMIJAT

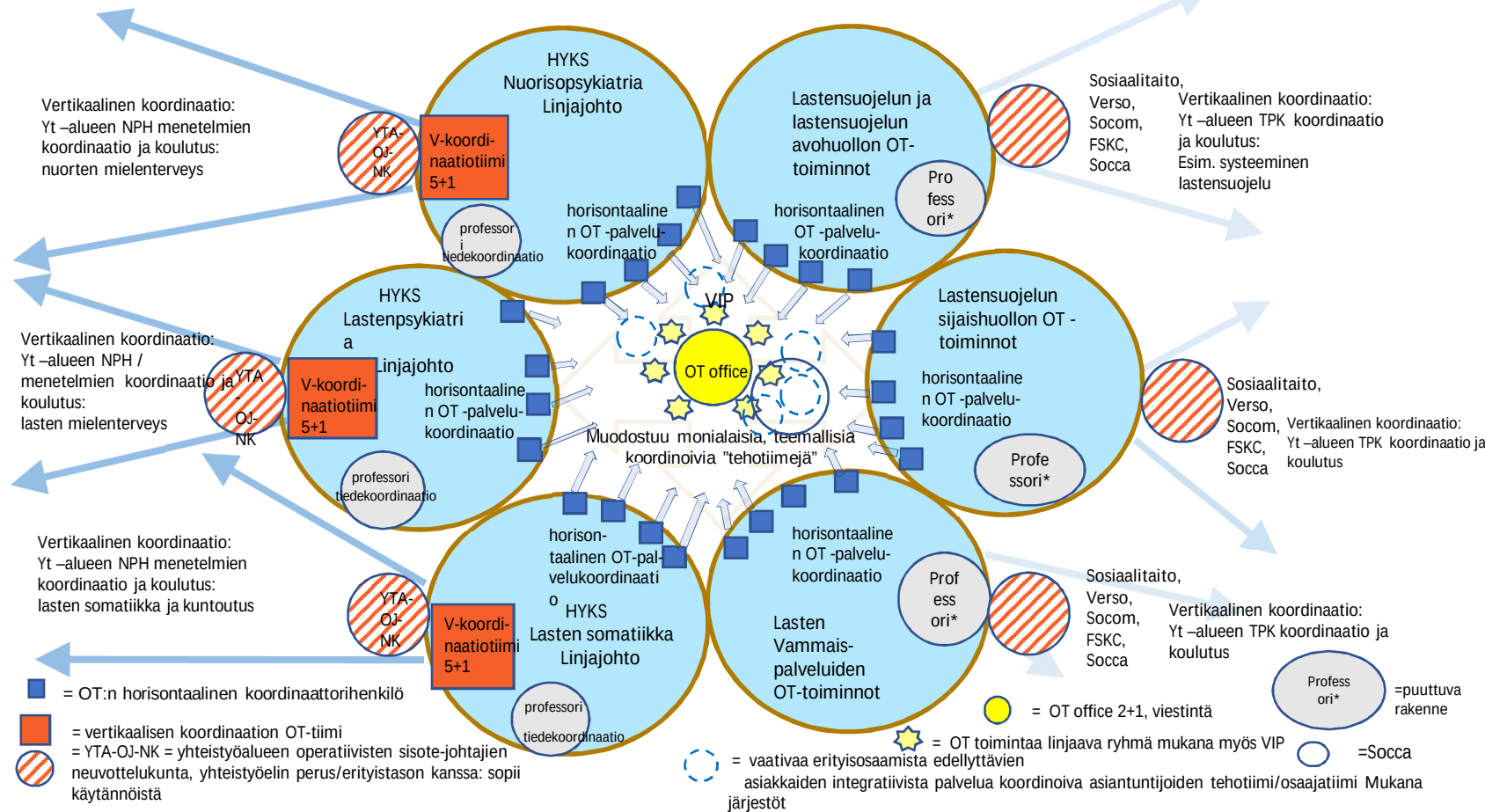
OT-keskus, Helsinki, vertikaalinen ja horisontaalinen koordinaatio

TERVEYDENHUOLLON OT-YKSIKÖT: KAIKISSA SEURAAVAT TOIMINNOT

1. OT-palvelut (mm. erityispoliti/osastot) ja horisontaalikoordinaatio (nimetyt asiantuntijat)
2. YT-alueen vertikaalinen OT -koordinaatio: psykososiaalisten hoitojen / kuntoutuksen ohjaus, hoitoketjut
3. Kehittäminen ja tutkimus: yliopiston oppiaine ja professorit

SOSIAALIHUOLLON OT-TOIMINNOT:

1. OT-palvelut (mm.koulukodit, hybridilaitos) ja horisontaalikoordinaatio (nimetyt asiantuntijat)
2. YT-alueen vertikaalinen OT -koordinaatio: tutkimusperusteiset käytännöt (TPK) ja integratiiviset palvelupolut
3. Kehittäminen ja tutkimus: yliopiston sosiaalitieteen oppiaine yms. ja professorit

KR 22.1.2019 LY15.2.2019

Haasteet johtamiselle?

OSAAMIS- & TUKE- KESKUKSEN JOHTAMISEN

Näin...

ASIAN-
TUNTIJA

ISO
SANA!

MINUN
NÄKÖ-
KULMANI!

MUUTOS!

ERITYIS-
ASIAN-
TUNTIJA

SOSIAALITYÖN
SIILO

TERVEYDEN-
HUOLLON BUNKKERI

SANA SE
ON TUOKIN

viitekehys

vai
näin?

AIKAA,
TILAA &
KUNNIOITUSTA

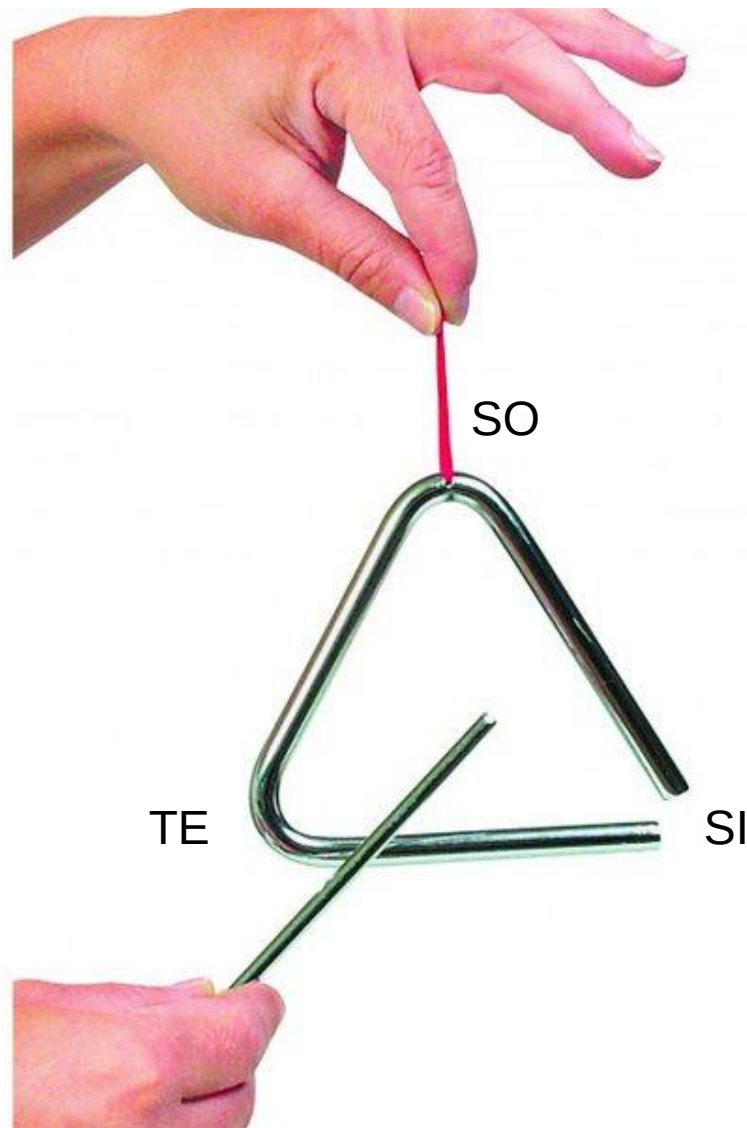
OMAN
ASIAINTUNTI-
JUUDEN HALLINTA

TOISEN
OSAAMISEN
ARVOSTAMINEN

LIKKUMAVARA
& VAPAU

MONIAMMATILLINEN
yhteistyö & yhdessä oppiminen

Miten saamme
sisote-triangelin
soimaan kauniisti?

Tärkeää

- uskaltaa ajatella oman boxin ulkopuolelle
- nähdä se, missä riittää oma tontti ja oman osaamisen tuominen osaksi yhteistä, missä tarvitaan rohkeutta asettua dialogiin: vain ymmärtämään uusia näkökulmia uuden synnyttämiseksi
- nähdä se, missä vanhat rakenteet riittävät ja missä tarvitaan uutta

à Yhteisten toimintaperiaatteiden määrittelyn tarve OT-työlle

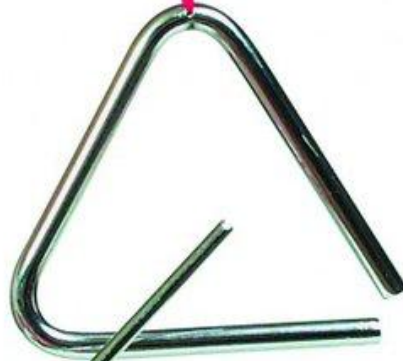
Mitä on jo triangelissa? LAPEN PERIAATTEET

Lapsen oikeuksien
vahvistaminen

Tuodaan tuki ja hoito lapsen
luonnolliseen kasvuympäristöön
- OT-osaaminen perus- ja erityistason tueksi

Tutkimusperusteisuuden
vahvistaminen

Lapsi, nuoret ja
vanhemmat keskiössä

Integraatio

Monialainen arviointi

- Avoimuus
- Dialogisuus
- Osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet
- Osaamisen ja moninäkökulmaisuuuden hyödyntäminen ja yhteensovittaminen
- Arvostava ja luottamusta rakentava johtajuus
- Jatkuva kehittäminen ja innovointi

(ks. Halila ym. 2019)

- Yksittäisen verkoston sijaan johtajat toimivat entistä enemmän osana eritasoisia ja eritahoisia, tilannesidonnaisia verkostoja.
- Johtajien toimintaan osana verkostoja sisältyy vuorovaikutteisuutta ja hallinnan suhteita organisaation sisällä sekä vertikaali- että horisontaalitasoilla ja suhteessa muihin organisaatioihin.
- Verkostojen voidaan katsoa olevan yhtäaikaaisesti sekä hallinnan ja johtamisen kohde että väline.
- Uudenlaisilta johtajilta edellytetään entistä laajalaisempaa ja kerrostunutta johtamisosaamista, sekä johtamisen ja johtajuuden jatkuvaa kehittämistä.

Yhteinen oppimisprosessi

- Johtaminen ja ketterä oppiminen muodostuvat avaintekijöiksi, jos halutaan kääntää kaaos ja kompleksisuus innovaatioenergiaksi. Olennaista johtajalle on ymmärtää, järjestyksen syntymisen edellytykset kompleksisissa tilanteissa.
- Kompleksisuusteorian hyödyntämisessä **ei hylätäkään sitä varmaa tietoa**, jota on käytettävissä vaan tunnustetaan se tosiasia, että kaikki tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ei ole mahdollista hallita ja haetaan siltä pohjalta tapoja toimia.

1) VAATIVIMMAN TASON PALVELUT

- Kompleksinen; lopullista totuutta ei ehkä mahdollista löytää → oikea tilannekuva; *"tanssiin käymisen johtaminen"*
- Monimutkainen; löydettävissä ratkaisut
→ *Yhteisten oppimisprosessien johtaminen*

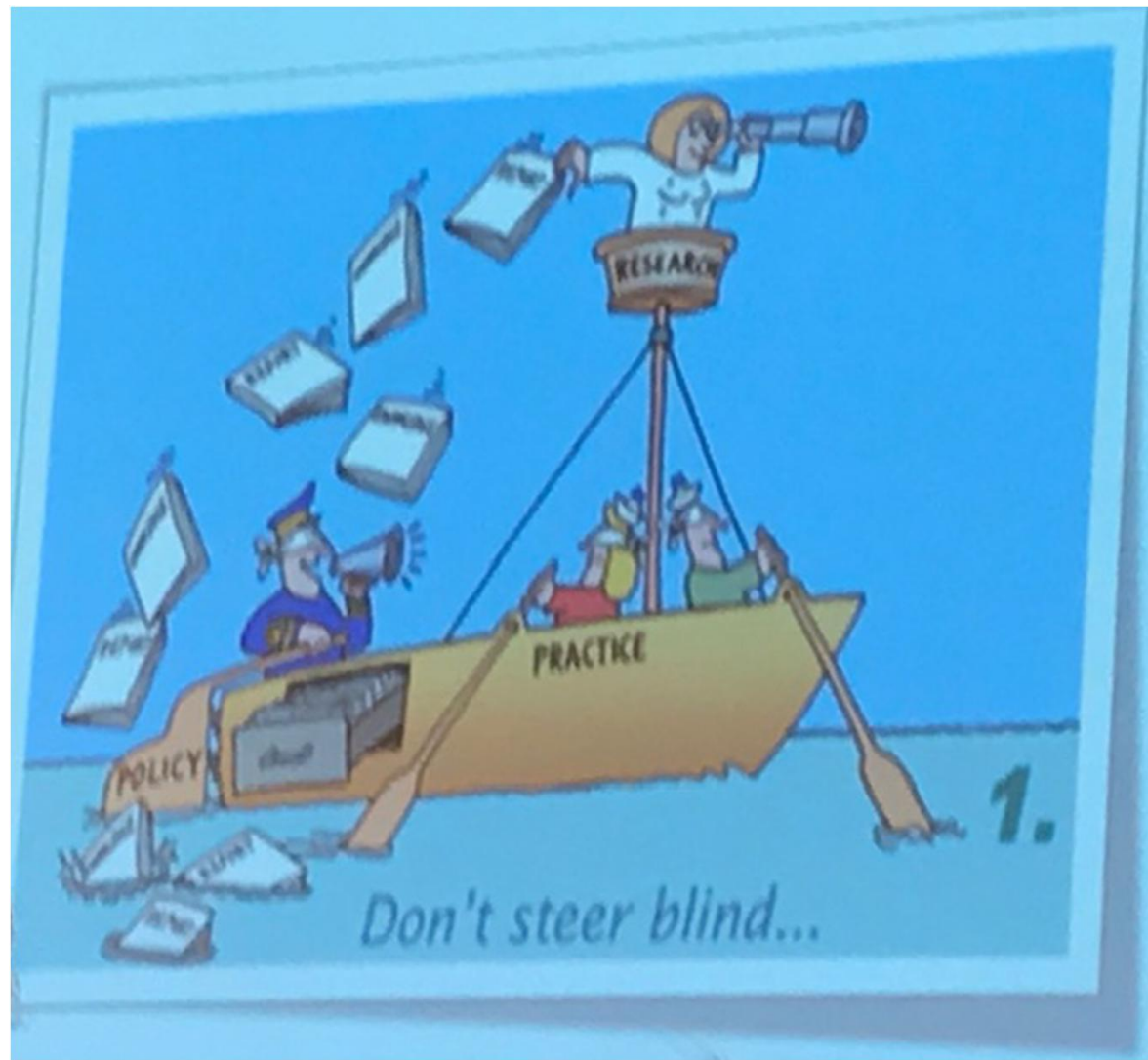
2) INTEGRATIIVINEN TUTKIMUS

→ *Tutkimustoiminnan johtaminen ja koordinoiminen; oppimisvälineiden kehittäminen, tutkimuksen kytkeminen 1 & 2 funktioiden tueksi.*

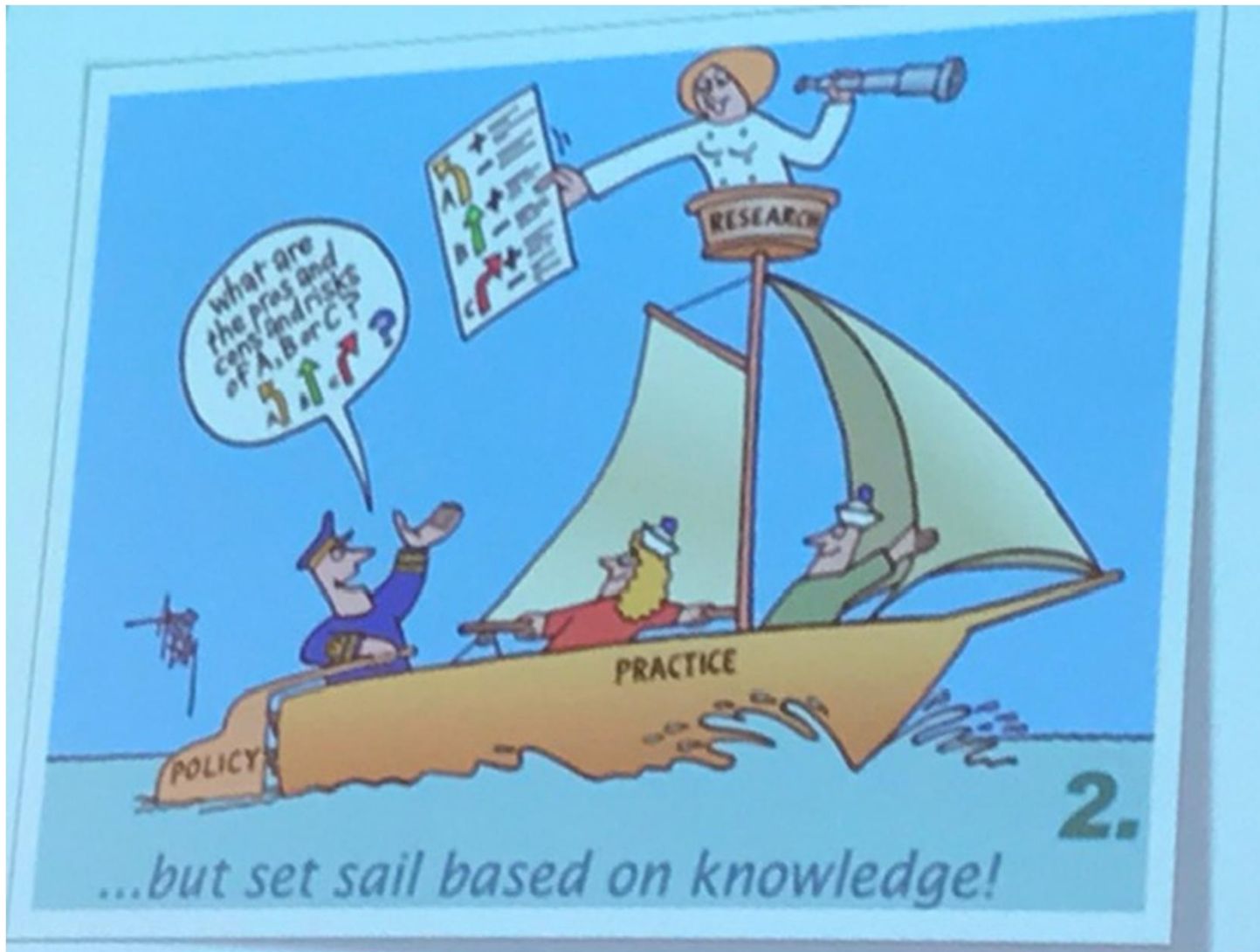
3) NÄYTTÖÖN PERUSTUVAT JA TUTKIMUSPERUSTEISET KÄYTÄNNÖT

→ *Verkostojohtaminen, luottamuksen rakentaminen*
→ *Tehokas "linjajohtaminen".*

Nykyisin johtaminen, tutkimustieto ja käytännön työ eivät kohtaa?

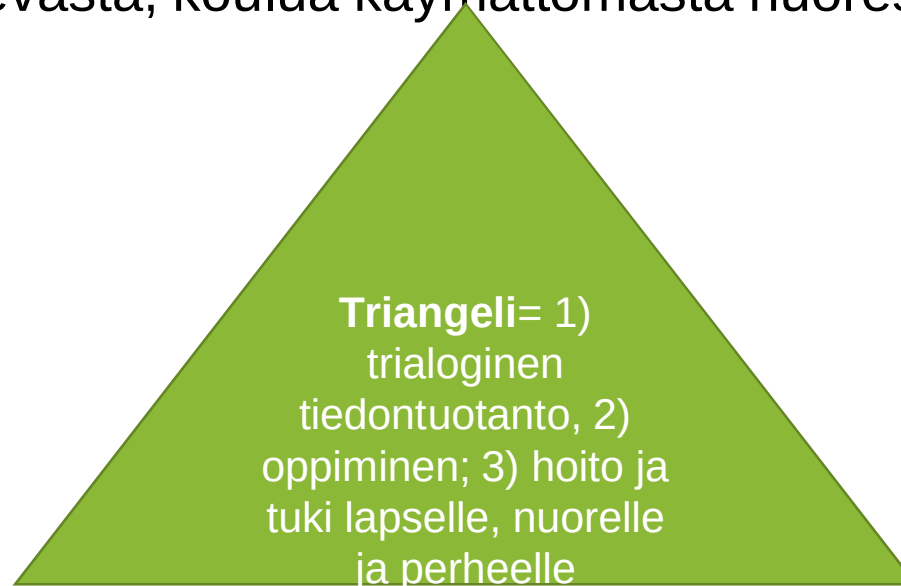

Tutkimustiedon, johtamisen ja käytännön vuoropuhelun kautta tuulta purjeisiin

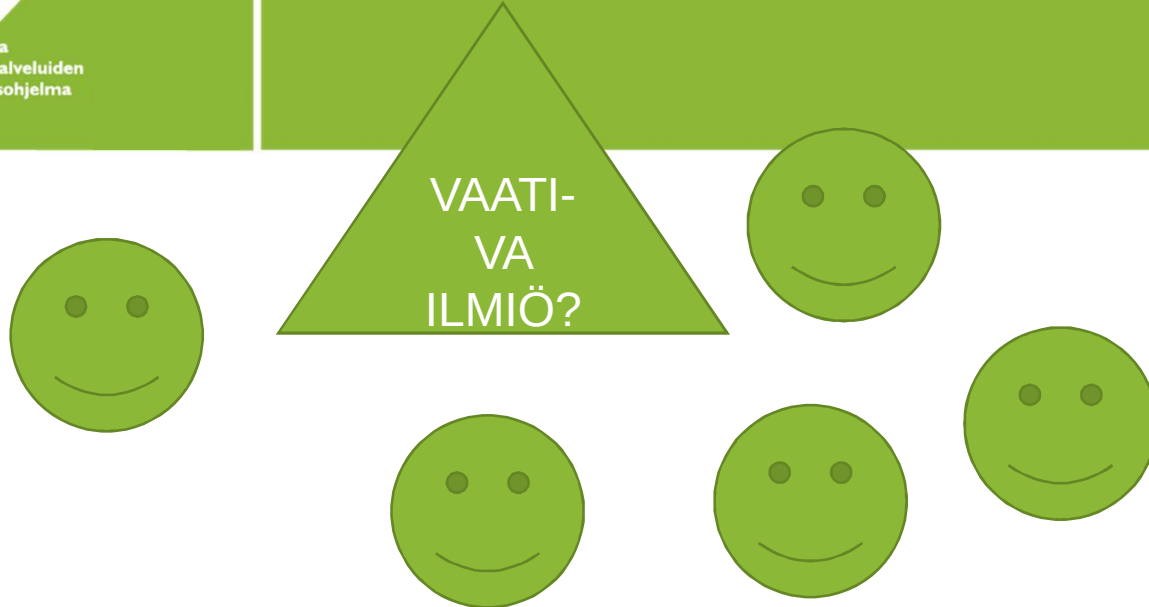

YHTEINEN KOHDETYÖ

- Esim. Miten on viisasta toimia yhdessä ja erikseen, kun on kyse hatkailevasta, koulua käymättömästä nuoresta laitoksessa?

- 1) Toiminnan organisoiminen **yhteisesti kehitettävien kohteiden ympärille**.
 - 2) Henkilökohtaisen ja sosiaalisen tason yhteyden ja toimijuuden tukeminen.
 - 3) Pitkäjänteisen tiedonluomisen ja -kehittelyn prosessien edistäminen.
 - 4) Asioiden kehittäminen eri tiedon muotojen (hiljainen tieto, NP-käytännöt, käsitteellistäminen) vuorovaikutusta ja reflektiota tukemalla.
 - 5) Tietokäytäntöjen "ristipölytys" eri kontekstien ja yhteisöjen välillä.
 - 6) Joustavat työvälineet (myös digitaaliset) tukemaan dialogista oppimista.
- (Paavola 2012)

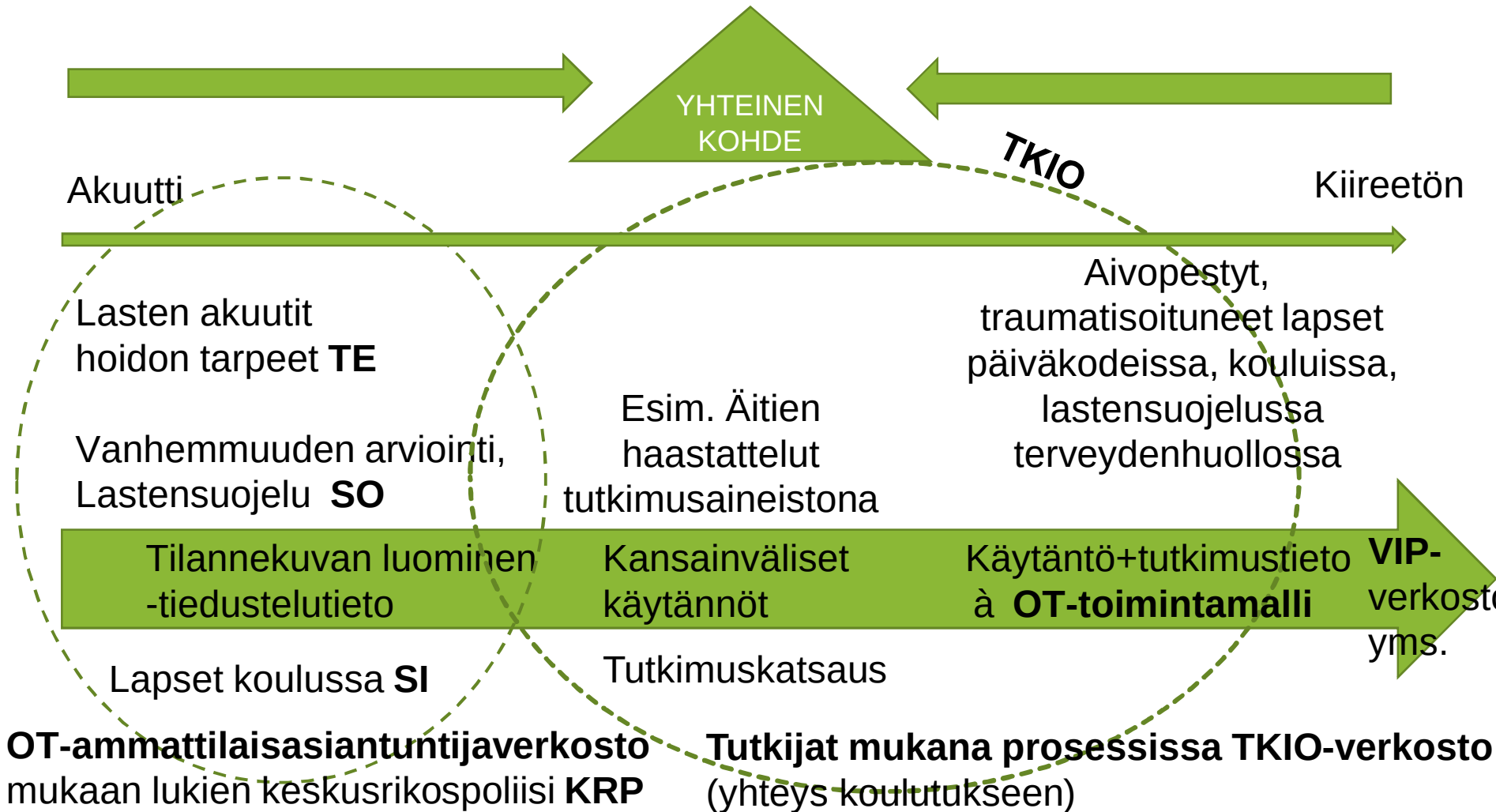
ILMIÖLÄHTÖISYYS:
MISTÄ ON KYSE?
VISIO
MISSIO
TOIMINTAVAIHTOEHDOT
VAIKUTTAVUUS
SEURANTA

YHTEINEN KOHDETYÖ TUOTTAÄ YHTEISTÄ
TYÖSKENTELYÄ JA RAJAPINTOJA ERI VERKOSTOJEN
VÄLILLE.

CASE 1: ISIS-lapset

CASE 2: VIP-nuoren tutkimusperusteinen palvelupolku

OT-CASE: ISIS-lapset

VIP-nuoren tutkimusperusteinen ja ilmiölähtöinen palvelupolku

Miten sijaishuollon ja jälkihuollon sosiaalityössä voidaan tukea nuorta ja erityisesti koulunkäyntiä?

Miten VIP-nuori tunnistetaan, jotta hän saa tarvittavan tuen?

13.5. Yhteiskehittämispäivä/THL
11.6. OT-tutkimushautomo/Biomedicum
Ks. www.socca.fi/tapahtumat

Miten tuetaan VIP-nuorten vanhemmuutta? Ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisun tehtävä

Johtamisen kohteet ja foorumit

Kansallinen taso

- Vision kirkastaminen
 - Lainsäädäntömuutokset
 - **Palvelujen kehittämisen ja integratiivisen tutkimustoiminnan yhteen nivomisen logiikan kirkastaminen**
 - Ohjelmallisuuden kirkastaminen
 - VIP-verkoston ja OT-työn yhdyspintojen selkeyttäminen
- à STM:n työryhmä 5/2020

Alueellinen taso: Etelä-Suomen alue

- LAPEn Etelä-Suomen OT-työryhmän (asettamispäätös tulossa) tehtävänä suunnitella johtamisen rakenne ja prosessit à 5/2020. Ydinryhmä ja laaja verkosto.
 - Uudet rakenteet ja toiminnot johtamisen haasteena
 - Ydinyksikön toimintamalli
 - Vaativimman tason palveluiden kehittäminen (esim. yhdistelmälaitokset) ja kytkeytyminen
 - Kaksoisvirrat (konsultaatio, työparitoiminta, erityisasiantuntijuuden rakentuminen)
 - Yliopistoyhteistyö (tutkimuksen kytkeytymisen prosessit ja rakenteet)
 - Etelä-Suomen laajuus; ylikunnallisuus myös sosiaalihuollossa à uudet sote-ratkaisut

**Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma**

Teemme yhdessä lasten, nuorten
ja perheiden hyvää arkea

LAPE

Kiitos

Laura Yliruka

laura.yliruka@hus.fi